

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

דרכי הפנמה של הקריאה הספרותית – בעקבות צליעתו של יעקב (שיעור מס 70)

גילעד רוזנברג (giladrozenb@gmail.com)

מבוא ללימוד מבקש פנים

ליקוטי מוהר"ן קמא, תורה קצ"ב

ומי ששומע דבור מפי הצדיק האמת שהוא דבור אמת, ובפרט פשוטה אותו אז בבחינות והיו עינך רואות את מוריך' (ישעיה ל):
הוא מקבל בחינות הפנים של הצדיק ובחינות שכלו ונשמתו.

הנחיות ללימוד מבקש פנים

הביטוי הלשוני - תלמוד תורה מתייחס ללמידה כסוג של התרחשות בו זמנית של לימוד והוראה כמערכת יחסים בין הלומדים לבין הטקסט שתפקידי המורה והתלמיד מתחלפים הטקסט מלמד את המורה, התלמיד מלמד את הטקסט וכן הלאה משולש שהזרימה בו תמידית וכולם מלמדים וכולם לומדים בו זמנית.

על מנת לוודא שההתרחשות אכן מתרחשת אנו מציעים מעין מהלך לימודי קבוע תבנית, כלי - שמזמינה את הרוח לשרות עליה.
לאחר קריאה ראשונית של הקטע הנלמד מתבקשים הלומדים להענות לבקשות הבאות בארבעה שלבים.

א. שיקוף - הלומדים בודקים שאכן הם שמעו את מילות הטקסט, בשלב זה אין להוסיף מילה על מה שנאמר ניתן לתמצת אך גם בתמצות להשתמש רק במילות הטקסט ולהזהר מאוד מכל פרשנות שהיא. (ראוי לשים לב למנגינה של השיקוף, מהיכן הוא מגיע? שיקוף שמבטא הקשבה ופינוי מקום ולא רק דקלום. המלצה - לשיקף מבעל פה ולא מהכתב)

ב. הבנה ואישוש - שלב זה בא לוודא שאכן אין אנו חוזרים על הכתוב רק כתוכיים אלא שמים לב להגיון הפנימי של הנאמר, כאן יש מקום לדיון בין הלומדים לשאלת שאלות, לשים לב לפרטים ולסיום נסכם במילים 'אכן זה הגיוני ש...', זה אכן מובן ש...'
ואין באישוש רמז להסכמה שלנו לנאמר אלא רק כניסה לתוך עולמו של הכתוב ואישוש.

ג. אמפטיה - שלב זה הוא כבר שלב מתקדם יותר בדו-שיח עם הכתוב, כאן אנו מחפשים את הרגש, את הנקודה הפנימית שממנה נאמרו הדברים. את השורש של הדיבור מה בעצם התכוון הדובר, מה הוא בא לומר לי. גם בשלב זה עדיין איננו מביעים את דעתנו והתייחסותינו לנאמר אנו רק בודקים שאנו מבינים את הכתוב לחלוטין.

ד. תגובה - כאן כבר אנו מרשים לעצמנו להגיב, אנו יכולים לתאר היכן זה פוגש אותנו מה הרגש שהדברים מעוררים אצלנו, אנו יכולים להגיב, גם לגבי שלב האישוש - ההגיון הפנימי, ולטעון שהדברים אכן הגיוניים מאוד או לחלוק על הדברים ולטעון

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

שאמנם אנו רואים מה חשב הכותב אך אין אלו דברים של טעם. כמוכן שההתייחסות האישית לשלב האמפטיה יש בה התייחסות עוד יותר אישית והיא מגיבה לעצם טענתו של הכותב.

הקפדה על השלבים הראשונים נראית בתחילה כמלאכותית, אך יש בהרגל זה בכדי לשמור על השבלים השונים של הלימוד, יש כאן כבוד לכתוב ושמירה על הגבולות המבחינים בין הרצון ללמוד לבין הרצון להתייחס ולהגיב. ההפרדה המלאכותית יש בה כדי לשמור ולכבד את הכותב ולהגיב אליו רק לאחר שבררנו שאכן אנו יורדים לחלוטין לסוף דעתו. בלימוד זה אנו מוודאים שאכן נוצרה שיחה ביננו לבין הכותב. בדקתו את נוכחתו ואת נוכחותנו מולו.

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

התנסות מעשית בלימוד מבקש פנים

בזוגות. א' משקף וכו', ב' מדייק אותו באופן מוקיר
שיקוף.

עזרים לשיקוף.

1. מה שכתוב, ללא פרשנות.
2. לעבוד עם היש, לא עם האין.
- 3.

הבנה ואישוש.

עזרים לאישוש - פתיחה

1. ידית אחיזה, למצוא מילה או משפט ששמתי לב אליו. 'שמתי לב ל...'
2. לשאול שאלות, לא למהר לענות עליהן.
3. זיהוי חללים. מה לא כתוב כאן? היכן יש סדקים?
4. קריאת אותו המשפט בניגון שונה.

עזרים לאישוש – תוכן

5. שימו לב למילה, למשפט.
 6. מה השינוי שהדמות עוברת בסיפור?
 7. 'הקפאת תמונה' לשים לב לפרטים, לעבות בעזרת הדמיון.
 8. לבחור נקודה שקשה לי ולאושש אותה.
- עזרים לאישוש – תוכן-תהליך.
9. לדוגמא: 'באילו מילים בטקסט מונכח המאבק, ובאילו הפיוס'.

אמפטיה.

א' מאמפת, ב' מדייק אותו באופן מוקיר.

עזרים לאמפטיה.

1. דבר בשם הדמות, מה האמירה שלה, פנה לחברותא ואמור לו בגוף שני את דברי הדמות.

ימי עיון בתנ"ך תשע"ח

תגובה.

עזרים לתגובה

1. אני ממש מזדהה עם המחשבה הזו....
2. קשה לי מאוד לשמוע דעה כזו...
3. זו נראית לי טעות גדולה...
4. אני פונה אליך (בשם הלומד, או בשם אחת הדמויות בטקסט) ואומר לך שמבחינתי דברים כאלה...